

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä maaliskuuta 2009 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta (HE 22/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Jaakko Hannula ja hallitussihteeri Tiina Muinonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Hannu Tolonen, opetusministeriö
- yhteysjohtaja Juha Viertola, Suomen Liikunta ja Urheilu ry
- toiminnanjohtaja Markus Juhola, Jalkapallon Pelaajajyhdistys ry
- toimitusjohtaja Jukka-Pekka Vuorinen, Jääkiekon SM-liiga Oy
- toiminnanjohtaja Jarmo Saarela, Suomen Jääkiekkoliijat ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta. Vanha laki kumottaisiin. Uudessa laissa ehdotetaan urheilijan vakuuttamisvelvollisuutta koskevan yläikärajan nostamista nykyisestä 38 vuodesta 43 vuoteen. Urheilijan kuntouttamista uuteen ammatteihin urheilu-uran päätyttyä tapaturmaan tehostettaisiin siten, että urheilija olisi velvollinen osallistumaan kuntoutukseen ansionmenetyskorvausta saadakseen. Korvausaika rajattaisiin viiteen vuoteen tapauksissa, joissa urheilija voidaan kuntouttaa muuhun työhön. Niissä tapauksissa, joissa urheilijaa ei pystytä vammansa vuoksi kuntouttamaan muuhun kohtuullisen toimeentulon antavaan työhön, urheilijalla olisi

oikeus pysyvään tapaturmaeläkkeeseen 65 vuoden ikään saakka.

Lisäksi ehdotetaan tapaturmaeläkkeen perusteena käytettävän vuosityöansion määräytymisperusteiden tarkistamista ja vuosityöansiota koskevan yläansiorajan käyttöönottoa. Vuosityöansion ylärajaksi ehdotetaan 80 000 euroa. Pysyvää eläkettä maksettaisiin aina 30 000 euron vuosityöansion mukaan. Esityksessä ehdotetaan myös, että vakuuttamisvelvollisuutta ja ansioylärajaa koskevat rajat ja etuudet sidottaisiin indeksiin. Lailla selvennettäisiin tapaturmana korvattavan tapaturman käsitettä ja niitä edellytyksiä, joiden perusteella urheilussa sattuneesta tapaturmasta maksetaan korvausta. Lisäksi esitys

sisältää eräitä teknisiä muutoksia nykyiseen järjestelmään.

Esityksen tarkoituksena on tehostaa urheilijan kuntouttamista urheilu-uran päätyttyä tapaturmaan ja taata hänelle pysyvän työkyvyttömyyden tapauksessa kohtuullinen ansioturva.

Esityksen tarkoituksena on myös säilyttää ammattiurheilun mahdollisuudet kustantaa itse sen ominaispiirteet huomioon ottava ansioperusteinen sosiaaliturva.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2009.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ammattiurheilu poikkeaa keskeisiltä osin normaalista työelämästä, koska urheilu-ura on pääsääntöisesti melko lyhyt ja urheilijan ansiotaso saattaa vaihdella runsaastikin eri vuosina. Myös eri urheilulajien väliset erot ovat suuria sekä urheilu-uran keston, ansiotason että tapaturmarisikin osalta. Urheilijoiden vakuutusturva tapaturman varalta on järjestetty erityislailla. Lain mukainen turva on järjestetty pakollisesta työeläke- ja tapaturmavakuutuslainsäädännöstä erillisellä pakollisella vakuutuksella. Tämä on perusteltua erityisesti urheilun korkean tapaturmarisikin vuoksi. Vakuutustapahtuman todennäköisyys on 40-kertainen verrattuna työtapaturmavakuutukseen ja noin 15-kertainen rakennusalan töihin verrattuna. Hallituksen esityksen tarkoituksena on tehostaa urheilijan kuntouttamista, mikäli urheilu-ura päättyy tapaturmaan, ja taata hänelle kohtuullinen ansioturva, jos tapaturma johtaa pysyvään työkyvyttömyyteen. Tarkoituksena on myös säilyttää ammattiurheilun mahdollisuudet kustantaa itse sen ominaispiirteet huomioon ottava ansioperusteinen sosiaaliturva. Laki ehdotuksessa ehdotetaan muun muassa urheilijan vakuuttamisvelvollisuutta koskevan yläikärajan nostamista, urheilijan kuntouttamisen tehostamista ja korvausajan rajaamista sekä ylärajaa tapaturmaeläkkeen vuosityöansioiksi luetta-valle tulolle.

Hallituksen esityksessä ehdotettu laki on ongelmallinen siinä suhteessa, että toisaalta on välttämätöntä rajoittaa urheiluseuroille vakuutusturvasta aiheutuvia jyrkästi kohonneita kustannuksia. Toisaalta urheilijoiden kannalta ehdotus parantaa vain osin heidän asemaansa nykyisestä. Kuitenkin esimerkiksi vuosituloksi las-

kettava yläraja koskisi vain osaa huippu-urheilijoista, joiden kohdalla voidaan pitää perusteltuna, että he järjestävät lisävakuutusturvansa tapauskohtaisesti. Valitettavaa on, että lain valmistelun kuluessa ei ole päästy sellaiseen tulokseen, jonka kaikki osapuolet voisivat hyväksyä.

Valiokunta pitää tärkeinä toimenpiteitä, joilla urheilijoiden urasuunnittelua ja kouluttautumista tuetaan. On välttämätöntä pyrkiä edistämään urheilijoiden työllistymistä urheilu-uran aikana ja sen jälkeen. Tapaturman johdosta päättyneen urheilu-uran jälkeen on tarpeen edistää ja tehostaa urheilijan kuntouttamista ja kouluttautumista uuteen ammattiin. Hallituksen esityksen mukainen velvollisuus osallistua kuntoutukseen ansioperusteisen korvauksen ehtona on tältä kannalta perusteltu. Kuntoutusajan rajoittamista viiteen vuoteen voidaan tästä näkökulmasta myös pitää perusteltuna.

Opetusministeriö on vuodesta 2001 lähtien panostanut urheilijoiden urheilu-uran aikaisen ja uran jälkeisen kouluttautumisen ohjaukseen. Myös Olympiakomitealla ja Suomen Jääkiekkoliitolla on vastaavaa toimintaa. Urheilu- ja opintokoordinaattorijärjestelmällä on tässä tärkeä tehtävä. Urheilukoordinaattorit tukevat urheilijaa koulutukseen ja työelämään hakeutumisessa. Hallituksen esityksessä tätä tavoitetta tukee velvoite osallistua kuntoutukseen ja sille asetettu määräaika.

Sivistysvaliokunnan mielestä ammattiurheilijoiden sosiaaliturvan määräytyminen on edelleenkin monimutkainen ja tulkinnanvarainen. Urheilijoiden kannalta olisi tärkeää, että toimeentuloa ja sosiaaliturvaa tarkasteltaisiin kokonaisuutena, joka selkeyttäisi ammattiurheilijoiden asemaa.

Yksityiskohtaisia huomautuksia

Valiokunta pitää myönteisenä, että lakiehdotuksen 1 §:n mukaan urheilija kuuluu vakuuttamisvelvollisuuden piiriin tapaturman ja vanhuuden varalta siihen saakka, kun urheilija täyttää 43 vuotta. Nykyisin ikäraja on 38 vuotta. Tämä muutos parantaa kasvavan kokeneen urheilijajoukon asemaa.

Lakiehdotuksen 11 §:n 1 momentin mukaan vuosityöansio on sen vuoden tai pelikauden, jona tapaturma sattui, ja sitä edeltävän vuoden tai pelikauden 1 §:ssä tarkoitettujen palkkojen keskiarvo. Valiokunta katsoo, että ehdotettu vuosityöansion laskentakaava on erityisesti nuorten urheilijoiden kannalta ongelmallinen. Uran alkuvaiheessa ansiot voivat vaihdella merkittävästi, ja näin edellisvuoden tai edellisen pelikauden pienempi palkka voi johtaa siihen, että nuoren urheilijan saaman korvauksen peruste on huomattavasti tapaturmavuoden tai -kauden ansioita alempi. Valiokunta esittääkin, että sosiaali- ja terveystoimi harkitsee ehdotuksen muuttamista niin, että vuosiansioihin laskettaisiin

siin vain tapaturmavuoden tai -pelikauden ansiot.

Edelleen 11 §:n 1 momentissa ehdotetaan tapaturmaeläkkeen vuosityöansion ylärajaksi 80 000 euroa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asetettu yläraja ei perustu sinänsä mihinkään laskelmiin tai vastaaviin perusteisiin. Valiokunta esittääkin, että sosiaali- ja terveystoimi harkitsee, onko asetettu yläraja urheilijan kannalta riittävä vai tulisiko sitä nostaa.

Lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentin mukaan pysyvän työkyvyttömyyden ajalta maksettavan tapaturmaeläkkeen perusteena käytetään 30 000 euron vuosityöansiota. Muun muassa jääkiekossa ja jalkapallossa pelaajien ansiotaso voi olla tätä korkeampi, mutta keskimäärin arvioiden ehdotettu vuosityöansio antaa nykyistä paremman turvan erityisen vakavissa tapaturmissa.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveystoimi ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
 vpj. Tuomo Hänninen /kesk
 jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
 Paavo Arhinmäki /vas
 Timo Heinonen /kok
 Elsi Katainen /kesk
 Anneli Kiljunen /sd
 Sanna Lauslahti /kok
 Jukka Mäkelä /kok

Mikaela Nylander /r
 Lauri Oinonen /kesk (osittain)
 Tuula Pelttonen /sd
 Tuomo Puumala /kesk
 Leena Rauhala /kd
 Tommy Tabermann /sd
 Pauliina Viitamies /sd
 vjäs. Sirpa Asko-Seljavaara /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.